

TILGIVELSE I

INTERNATIONALE FORHOLD

FORLAGET NY VERDEN

1992

Først udkommet på russisk
i tidsskriftet "Druzhba Narodov",
september 1991.

Engelsk udgave: Grosvenor Books, 1992.
Forgiveness in international affairs.

(C) Copyright 1992 Bryan T. Hamlin

Oversættelse: Tove Cooper.

Bagsidebillede: P. Colquhoun.

ISBN 87-984241-0-6

Forlaget Ny Verden.
Postboks 729,
2000 Frederiksberg.

Moralsk Oprustning og tilgivelse i internationale forhold

af Bryan T. Hamlin

*Artiklen er først udkommet på russisk
i Moskva-tidsskriftet "Druzhba Narodov"
(Venskab mellem folkene).*

Indledning

Engang imellem er det vanskeligt ikke at blive pessimistisk, når man tænker på verdens fremtid. I det første tiår af dette århundrede løftede de første flyvemaskiner sig fra jorden, og den unge Einstein arbejdede med sin relativitetsteori – et gennembrud, som skulle omskabe dette århundrede. Alligevel er det de samme etniske lidenskaber og nationale had, som dengang hjemsøgte Belfast og Sarajevo, der stadig truer os i dag. Det århundrede, der har oplevet uhørte videnskabelige fremskridt, har også set blodbad uden sidestykke.

Som svar på Bertrand Russell's *Problemet Kina* skrev Joseph Conrad i 1922: "Jeg har aldrig i noget menneskes bog eller i noget menneskes tale fundet noget som helst, der er overbevisende nok til at rokke min fornemmelse af, at en uundgåelig skæbne regerer denne verden... Det eneste, der kan hjælpe kinesere og os andre, er en hjertets ændring. Men ser man på de sidste to årtusinders historie, er der ikke megen grund til at forvente noget sådant, selv om mennesket er begyndt at flyve..."

Mennesket flyver ikke som en ørn, det flyver som en bille".¹

Gennem hele dette århundrede er kløften stadig vokset mellem vor videnskabelige spidsfindighed og moralske umodenhed. Det er ydmygende at måtte erkende, at menneskets hele eksistens nu trues af de samme urgamle lidenskaber, som fik stammekrigere og huleboere i kamp.

Menneskeheden bliver nødt til at beskæftige sig med de grundlæggende drifter i sind og hjerte – had, kærlighed, hævn og tilgivelse. Psykiatrisk litteratur beskæftiger sig ofte med hævnen og dens virkninger på sine udøvere, men meget lidt med tilgivelse. Vi bliver nødt til at tage spørgsmålet om løsninger alvorligt. Mere specifikt – vi er tvunget til at undersøge samspillet mellem tilgivelse og anger, lære om det og praktisere det på alle områder i menneskelige forhold. Bliver vi ved med at ignorere den moralske og åndelige side af vores natur, vil menneskeheden glide længere og længere ud i kaos og nærme sig afgrunden. Men hvis vi tager udfordringen op, kunne der ske en ændring.

I denne artikel vil jeg beskrive forsøg, jeg har været vidne til, på at fremme tilgivelse og anger, ikke blot på et personligt plan, men mellem nationer.

I sin bog *I Nymånens tegn* fortæller Laurens van der Post om sine forfærdelige oplevelser i en japansk fangelejre på Java under krigen. Han drager den slutning, at "det eneste håb for fremtiden ligger i en altfavnende holdning af tilgivelse over for de mennesker, der har været vores fjender. Min fængsels erfaring har lært mig, at tilgivelse ikke var ren og skær religiøs sentimentalitet, det var en lige så fundamental lov for den menneskelige ånd som tyngdeloven. Bryder man tyngdeloven, brækker man ryggen. Hvis man bryder denne lov om tilgivelse, giver man sin ånd et dødeligt sår og bliver

igen en del af den kædereaktion af ren årsag og virkning, hvorfra livet så længe og smerteligt har arbejdet på at løsrive sig." ²

Det er en vanskelig beslutning at tilgive, særlig efter en kamp på liv og død. Men, som van der Post påpeger, vil man efterfølgende nå til den erkendelse, at "vi ikke længere kan forandre vores livsmønster til det bedre ved at ændre vore grænser, vore systemer, vore love om tvang, dom og retfærdighed, men kun ved selv at blive anderledes".

Den udfordring mødte jeg første gang, da jeg begyndte på universitetet i 1959. Min far var svejser, og jeg var den første i familien, der gik på universitetet. En medstuderende og jeg talte politik over en kop kaffe. Jeg syntes, at regeringen var korrupt, og at vi sandsynligvis alle ville blive udslettet i en atomkrig. Mit nye bekendtskab havde en anden opfattelse: "Hvis du vil have, at verden skal blive anderledes, kan det være, du må begynde med dig selv". Jeg tænkte: "Sikken frækhed". Han fortsatte ufortrødent og sagde, at det var meget ligetil. Jeg skulle ærligt se i øjnene, hvor jeg havde handlet forkert, og bringe det i orden. Han sagde, at hvis jeg gjorde det, ville jeg starte en kædereaktion og opdage, at jeg var med til at ændre samfundet omkring mig. Han havde lært det under en konference i Schweiz i bjerglandsbyen Caux. En bevægelse, der hed Moralsk Oprustning, havde der et stort conferencecenter med deltagere fra hele verden. Det var ikke en forening med medlemskab og kontingent. "Adgangsbilletten" til at være med i et globalt forsøg på at bringe forandring bestod i, at man var villig til at begynde med sig selv. Det var lige for alle, og det var demokratisk, fordi alle – rige, fattige, berømte og glemte – alle måtte begynde denne forandringsproces med sig selv. Disse mennesker var forpligtet til intet mindre end at genskabe verden.

Selvom det lød temmelig idealistisk, greb den tanke mig alligevel, at en ung fyr som jeg fra arbejderklassen virkelig kunne være med til at forandre samfundet. Moralsk Oprustning (eng. Moral Re-Armament = MRA) blev igangsat i 1938 i hjertet af den britiske arbejderklasse – på East Ham rådhus i London, hvor den engelske arbejderbevægelse havde sit udspring. Hovedtaleren var en amerikaner, Frank Buchman (1878–1961), som blev kendt som skaberen af MRA, en bevægelse, som spredtes til hele verden, og som fortsat virker 30 år efter hans død.

I foråret 1938 var Europa i krise. Det nazistiske Tyskland var vokset i styrke, og Hitler havde annekteret Østrig i marts. De vestlige demokratier var ved at erkende behovet for genoprustning for at modstå den nazistiske trussel. "Genoprustning" var tidens slogan. I en kort tale fremsatte Buchman tanken om en verdensomspændende mobilisering af de moralske og åndelige kræfter, som det var afgørende nødvendigt at samle og bringe til udtryk.

"Fjendskab vokser mellem nationerne, mellem arbejder og kapital og mellem klasserne. Bitterhedens og frygtens omkostninger stiger for hver dag... Krisen er i bund og grund moralsk. Nationerne må genopruste moralsk. Moralsk genrejsning er ganske afgjort forløberen for økonomisk genrejsning... Hvordan kan vi fremskynde den moralske genrejsning af nationerne?... Dette begynder, når enhver indrømmer sine egne fejl i stedet for at rette søgelyset mod de andres...

"Vi – verdens genskabere – er det ikke det, menigmand ønsker og vil?... Hvis alle viste omsorg nok, og alle delte nok, ville så ikke alle få nok? Der er nok i verden for enhvers behov, men ikke for enhvers begær... Vort mål skal være, at alle og enhver ikke blot har nok af livets fornødenheder, men at de også har retmæssig an-

del i arbejdet for at virkeliggøre denne moralske oprustning.... Vi kan, vi må og vi vil frembringe en moralsk og åndelig kraft, som har styrke nok til at genskabe verden." ³

Som studerende blev jeg tiltrukket af vovemodet i dette forsøg på at "genskabe verden". Men efterhånden som jeg begyndte at gennemtænke det, stod det mig klart, at det ville blive en smertefuld erfaring selv at blive anderledes. Min studiekammerat havde foreslået, at jeg skulle prøve mit liv i lyset af absolutte moralske værdier – ærlighed, renhed, uselvished og kærlighed – for at finde ud af, hvor jeg kom til kort. Han sagde også, at ingen ville sige mig, hvor jeg skulle ændre mig. Det måtte jeg selv afgøre, når jeg i stilhed overvejede tingene i forhold til mit eget "indre kompas". Selvom jeg var ung, eller måske netop derfor, var der allerede visse forviklinger i mit liv. Kort før jeg kom på universitetet, havde jeg under et skænderi slået min far ned. Det kæmpede jeg med i nogen tid. Så bad jeg min far om tilgivelse for overfaldet og også for min overlegne holdning over for ham på grund af min bedre uddannelse. Vi blev forsonet, og fra denne enkle begyndelse voksede en tro og en forpligtelse til at hjælpe med at bringe forandring i verden. Nu har jeg i 30 år været aktiv i dette arbejde sammen med mennesker fra alle verdensdele i forbindelse med *Moralsk Oprustning*.

Sørgeligt nok kritiserede nogle af kirkens folk arbejdet, idet de mente, at man anvendte kristne principper for meget på den globale og politiske arena. Buchman svarede: "I ægte religiøs erfaring er der kraft til at forvandle en person, et hjem, en industri, et land. Vi må finde frem til et udtryk for religiøs erfaring, som er stærkere end nogensinde tidligere, som ikke begrænses af vore fordomme, som ligger langt over vore personlige synspunkter, noget som instinktivt finder genklang hos alle."

Årtier senere vurderede kardinal Franz König fra Wien Buchmans overbevisning: "Hans store ide var at vise, at Jesu Kristi lære ikke blot er et privat anliggende men er så stærk, at den kan forandre hele strukturen i den sociale orden, både økonomisk og politisk, hvis vi kombinerer strukturforandringen med hjertets forandring. I den forstand lukkede han op for en helt ny indgang til religion." ⁴ Buchmans tænkning var måske her på linje med russiske filosoffers fra slutningen af det nittende århundrede som for eksempel Vladimir S. Solovyov; måske en mere aktiv eller verdslig version af Solovyov's søgen efter en "altets enhed" (vseedinstvo).

Dette forsøg på at bringe moralske og åndelige værdier tilbage på den globale scene tiltrak sig snart opmærksomhed fra de materialistiske ideologier fra både højre og venstre. Under 2. verdenskrig hed det i en rapport fra Gestapo om Moralsk Oprustning: "Netop nu, hvor vi (det nazistiske parti) bestræber os på at undertrykke den kristne lære om synd, der forekommer os at være det første skridt mod at gøre det tyske folk til slaver, udgår der en bevægelse fra angelsakserne, som betragter netop denne syndserkendelse som et grundlag for forandring i nationale forhold."

Efter krigen begyndte Moskva radio og forskellige sovjetiske publikationer at kritisere Moralsk Oprustning. Senere, i 1963, havde *Kommunist* følgende at sige: "Moralsk Oprustning er givetvis den mest fremtrædende sammenslutning, som sigter mod at redde den vestlige civilisation fra kommunismen. Den har hovedkvarterer i Europa, Asien og Amerika. Der afholdes møder og konferencer i Latinamerika og organiseres endog panafrikanske konferencer... Lederne af Moralsk Oprustning påstår, at bevægelsen er kapitalismen og kommunismen overlegen... På et tidspunkt, hvor moralen i bourgeoisiets verden har spillet fallit, siger Moralsk Oprustnings pro-

feter, at verden behøver en ideologi for at tilfredsstille længslen efter absolutte normer, en ideologi, der kan røre hjerterne hos privilegerede såvel som underprivilegerede... For ikke længe siden udsendte de et opråb til kommunister gennem helsider i pressen. Heri udfordres kommunister til at tage del i "alle tiders største revolution". Disse mennesker siger, at problemet hverken er kommunisme eller kapitalisme, men nødvendigheden af, at den menneskelige natur må forandres helt fra roden. I deres opblæste stolthed foreslår de oven i købet marxister at blive anderledes og acceptere en ideologi, der er for alle. Dette er virkelig det dristigste fremstød, der er kommet fra disse propagandamagere for forsoning og tilgivelse."

Caux: Frankrig og Tyskland

Forsoning og tilgivelse var i høj grad i fokus for MRA konferencer i de nærmeste år efter krigen. Et center for disse konferencer blev skabt i Caux i Schweiz. Henimod krigens slutning indså mange schweizere, at det var nødvendigt at have et sted, hvor mennesker fra alle nationer kunne mødes og begynde at bygge freden. Disse schweizere fandt et gammelt hotel, som var ude af drift. Under krigen var det blevet anvendt som flygtningecenter. I juni 1946 åbnede Mountain House, Caux, sine døre.

I det tyskbesatte Europa var mennesker fra MRA ofte blevet forfulgt og arresteret. Nogle mistede livet i koncentrationslejre, mange flere i de allierede styrkers rækker. Følelserne var stærke. Alligevel var det første, Frank Buchman spurgte om, da han ankom til Caux i 1946: "Hvor er tyskerne?" Han sagde, at et nyt Europa ikke kunne bygges uden dem. I september ankom 11 tyskere, udvalgt på grund af deres antinazistiske fortid

og med særlig tilladelse fra de militære myndigheder til at deltage i konferencen og så vende tilbage. Det blev begyndelsen på en bemærkelsesværdig proces. I løbet af disse nærmeste efterkrigsår kom fire tusinde tyskere til Caux.

Den følgende sommer, i 1947, kom generalsekretæren for Frankrigs socialistiske kvindeorganisationer og medlem af Deputeretkammeret, Irène Laure, til Caux. Hun havde taget aktiv del i modstandsbevægelsen, og Gestapo havde tortureret hendes søn. Hun nærede et voldsomt had til tyskerne, som hun anså for kollektivt at være ansvarlige for besættelsens og krigens rædsler. Efter at hun havde tilbragt et par dage i Caux, ankom 150 tyskere. Som mange af de tilstedeværende franskmænd rejste hun sig og forlod mødet, når en tysker rejste sig for at tale. På et tidspunkt blev hun præsenteret for Clarita von Trott, enken efter Adam von Trott, som var blevet henrettet af nazisterne efter attentatet på Hitler den 20. juli 1944. Fru von Trott udtrykte sin beklagelse over, at de, der ydede modstand mod Hitler, ikke havde gjort det tidligere og stærkere. Dette møde med et tysk offer for nazismen hjalp med til at fjerne den psykologiske afstand, som Irène Laure havde opretholdt mellem sig selv og tyskerne som helhed. Efter en pinefuld kamp med sine følelser bad Irène Laure om ordet ved et plenarmøde. Hun sagde: "Jeg har hadet Tyskland så stærkt, at jeg ønskede at se det udslettet fra europakortet. Men jeg har set, at mit had var forkert. Jeg ønsker at bede alle tilstedeværende tyskere om tilgivelse."

Der var en ung tysker tilstede, Peter Petersen, som senere fik en fremtrædende position i den vesttyske Forbundsrag. "Jeg var målløs", sagde han. "Hele min fortid rejste sig i oprør mod denne kvindes mod. Men mine venner og jeg vidste, at hun viste os den eneste vej, der var åben for Tyskland, hvis landet ønskede at være med

til at genopbygge Europa." ⁵

Irène Laure gennemrejste senere Tyskland og bragte sit budskab om tilgivelse og et kald om fremtidigt samarbejde ved to hundrede store offentlige møder i løbet af 11 uger. Hun blev hørt i 10 af de 11 delstatsparlamerter i vestzonen. I 1982 mindedes Irène Laure sit første møde med Buchman og hans tanker 35 år tidligere. "Man følte, at hans liv svarede nøjagtigt til hans overbevisninger. Han gav én den følelse af vished, at hvis man accepterede forvandling, kunne man have del i verdens omskabelse... (det) indebar at give sind, hjerte og krop. På en måde ligesom marxismen, men dette var større, fordi den drivende kraft var kærlighed." ⁶

Det var denne altomfattende filosofi, der appellerede til de tyskere, der kom til Caux. Konrad Adenauer var en af dem, som kom i 1948, kort tid efter at han var blevet formand for det parlamentariske råd for de tre vestzoner. Der kom også mange marxister fra Tyskland. Minearbejderen og partiaktivisten Paul Kurowsky sagde: "I 26 år har jeg sunget Internationale af hele mit hjerte, men dette er første gang, jeg har set den levet."

En anden minearbejder, Robert Wegerhof, havde været krigsfange hos den Røde Hær under krigen. Da man opdagede, at han var medlem af det tyske kommunistparti, blev han sendt til partitræningsskole i Stalino (Donetsk). Det var her, han første gang hørte om og blev advaret mod "den kristne bevægelse for Moralsk Oprustning". Da han blev frigivet og vendte tilbage til Tyskland i 1946, opdagede han imidlertid, at en nordmand, som arbejdede for MRA, besøgte forældrenes hjem, og at hans marxistiske far allerede var overbevist om disse nye ideer. Wegerhof blev nysgerrig. Med hans egne ord: "Så skete der noget, som blev afgørende for mit liv. Jeg traf en ung fransk jøde. Størstedelen af hans familie var døde i tyske koncentrationslejre. Jeg stram-

mede mig op til at skulle høre ham udstøde en række anklager mod mit land. Men det skete ikke. Han talte om sine egne og sit lands fejltrin. Det var første gang, jeg talte med en jøde. Racismen, som Hitler havde bragt os, var på ingen måde udslettet i mig. Jeg havde ikke kunnet overvinde denne fordom i Rusland. Max, min franske ven, var en mand som mig selv med de samme fejl og de samme svagheder. Vi havde mange fælles træk, men han havde i sit liv fundet en styrke, der kunne overvinde et had, der syntes uoverstigeligt. Her var der en faktor i omdannelsen af samfundet, som var af yderste vigtighed. Pludseligt fattede jeg begrænsningerne i en strengt materialistisk ideologi, som ikke kunne helbrede selvished og had." ⁷

Den nordmand, som Wegerhof mødte i sit hjem i Tyskland, var forfatteren Leif Hovelsen. Hovelsen havde taget del i den norske modstandsbevægelse under krigen, var blevet fanget, tortureret og var sat på dødslisten. Han tilbragte to år i den norske fangelejr Grini. Men som Irène Laure havde også han gennem et møde med MRA sluppet sit had mod tyskerne og arbejdede nu for at bringe denne nye filosofi til Tyskland. Hovelsen tilbragte efter krigen otte år i Tyskland og blev mellemmand for nogle af de første drøftelser mellem den norske og tyske regering.⁸ År senere skulle han blive ven med akademimedlem Andrei Sakharov.

Analyse

Hvilket princip er drivkraften her? Det er jo ikke noget nyt, at man beder hinanden om undskyldning. De fleste af os lærer gennem erfaring, at sådanne handlinger er nødvendige, hvis vi vil holde gode personlige forbindelser ved lige. Og i al religion indgår læren om anger. Det næste skridt er at bruge denne samme måde at gribe

tingene an på, også for en gruppes vedkommende eller på nationalt plan. For at det kan ske, må vi bevidst udvikle strategier, der kan føre til, at repræsentanter for forskellige lande eller etniske grupper kan mødes.

I 1958 beskrev den franske filosof Gabriel Marcel denne proces, som han havde oplevet den i Caux. "Det slår mig frem for alt, at man her finder det globale og det nære forbundet på en forbavsende måde....Vi så denne verden, denne umådelige verden, blive en familie.... For første gang fornemmer jeg, at en sand global bevidsthed er ved at blive dannet. Hvordan formes den? Den formes gennem dialog. I min filosofi har jeg altid lagt stor vægt på dialogens betydning. Her ses hvert øjeblik eksempler herpå." ⁹

Han blev, som han sagde det, tiltrukket af MRA, fordi "det var det første alvorlige forsøg på at skabe et verdenssamfund". Marcel redigerede to bøger, der dokumenterede Moralsk Oprustnings virkninger rundt om i verden.¹⁰

I den senere tid har psykologer på det politiske og sociale område og også professionelle diplomater studeret den rolle, som forskellige ikke-officielle organisationer, såsom MRA, har spillet i arbejdet for at skabe fred. I værket *The Psychodynamics of International Relationships* ¹¹ er bind II helliget *Uofficielt diplomati i funktion*. En af udgiverne, den tidligere USA diplomat Joseph V. Montville, som var med til at grundlægge Det Internationale Selskab for Politisk Psykologi, beskriver i dette bind følelsen hos mange etniske grupper af at være ofre. Montville skriver: "Sædvanligvis lykkes det ikke at bekæmpe den vold, der ofte følger med det at være offer, med traditionelle diplomatiske hjælpemidler. Det er meget væsentligt at forstå, at følelsen af at være offer kun kan udviskes gennem en erfaring af dybtgående psykologiske processer." Derefter beskriver Montville

Irène Laures erfaring i Caux og også andre eksempler fra MRA som modeller for disse dybe psykologiske processer, der er nødvendige.

Forsoning kan blive resultatet af denne proces, men den dybere proces her er den dynamiske forbindelse mellem tilgivelse og anger. Tilgivelse fra offerets side kan fremkalde anger hos undertrykkeren eller vice versa. Det er interessant, at initiativet hyppigst tages af offeret. Det synes, som om det er lettere at opgive had end at se en ubehagelig sandhed i øjnene om sig selv eller ens gruppe. Disse forandringer i det menneskelige sind og hjerte er stærkt personlige. De kan ikke måles eller gøres til en teknik. Ikke desto mindre bliver politiske psykologer og diplomater mere og mere opmærksomme på, at der uden denne proces mellem dagens konfliktgrupper kun er ringe håb om at komme ud af dødvandet, som f. eks. i konflikterne i Nordirland og mellem israelerne og palæstinenserne.

Man må også understrege, at efter at sådanne intense fjendskaber er fjernet eller lettet, må man stadig forhandle om alle de politiske og økonomiske mellemværender. MRA har set det som sin opgave at hjælpe dem, der til sidst skulle forhandle et forlig, så at de bedre var i stand til at forhandle eller blot var villige dertil. Det er derfor et forudgående arbejde for det formelle diplomati, et arbejde, der sjældent omfatter selve forhandlingerne. Snarere arbejdes der privat bag kulisserne under de forskellige forløb i en konflikt for at forberede parterne eller sætte dem i stand til at forhandle.

Som Montville erkender, er det sjældent (men, som vi skal se, ikke umuligt) for nationale ledere at indrømme fortidens nationale ugeringer. Det har dog vist sig, at individuelle repræsentanter for deres lande som Irène Laure (parlamentsmedlem) og Leif Hovelsen (journalist) kunne påtage sig et sådant ansvar. Gennem deres tilgi-

velse eller anger bliver disse mennesker talsmænd for en ny tænkning og tegner et nyt image for deres respektive lande. Som Montville siger: "De egentlige initiativer med at påtage sig ansvaret og bede om tilgivelse blev ikke nødvendigvis taget af de højeste ledere, men snarere af personer, som havde eller opnåede deres ledes tillid og respekt." ¹²

Det Europæiske Fællesskab

Tilbage til eksemplerne fra Tyskland efter krigen. I disse tilfælde kom initiativet over for tyskerne fra mænd og kvinder, som havde lidt meget under dem. Disse modige eksempler på tilgivelse afvæbnede de tyskere, som oplevede dem, og frigjorde mange af dem fra deres skyldbetyngede selvforsvarsstilling. Først var det en individuel beslutning fra hjertet, siden blev den givet til en hel nation (260 mennesker, der var trænet i MRA, tog som en samlet gruppe til Tyskland i oktober 1948). Selvfølgelig var det ikke blot i Moralsk Oprustnings regi, at disse forsøg på at bygge broer mellem tidligere europæiske fjender udvikledes efter krigen. Også tyskere tog betydningsfulde skridt, som var udtryk for anger, som f. eks. pastor Niemöllers Stuttgart Erklæring om Skyld.

I 1951, to måneder efter at Schuman planen mellem Frankrig og Tyskland var undertegnet, skrev Kansler Adenauer til Buchman: "I løbet af de sidste måneder har vi efter en del vanskelige forhandlinger opnået vigtige internationale overenskomster. Moralsk Oprustning har spillet en usynlig, men effektiv rolle ved at bygge bro over meningsforskelle mellem de forhandlende parter."

Robert Schuman, Frankrigs udenrigsminister 1948-53, og Jean Monet var hovedarkitekterne bag Schuman planen. Den ledte til dannelsen af Den Europæiske Kul- og Ståunion, det første skridt i skabelsen af De Europæ-

iske Fællesskaber. Schuman skrev et forord til en samling af Buchmans taler. Deri sagde han, at hvis Buchman havde præsenteret en ny plan for det offentlige velfærd, eller blot en ny teori, ville han være forblevet skeptisk, men netop det modsatte var tilfældet. "Det, som Moralsk Oprustning bringer os, er en livsfilosofi omsat i handling." Han opridsede derefter MRA's program: "At begynde med at skabe et moralsk klima, hvor sand broderlig enhed kan udfolde sig... Med visdom at leve sig ind i menneskers forhold ved at samle folk til store konferencer... At skabe hold af trænede mennesker, rede til at tjene landet og til at bygge en ny verden, apostle for forsoning – det er begyndelsen til en vidtrækkende omformning af samfundet, hvortil de første skridt allerede er taget." ¹³

Der var en vigtig dynamisk kraft mellem disse tre mænd, Adenauer, Schuman og Buchman. Henri Rieben, direktør for Centret for Europæisk Forskning i Lausanne, Schweiz, skriver: "Jeg kan ikke glemme, hvad Europa skyldte den dialog og det samarbejde, som udviklede sig under de afgørende efterkrigsår mellem Frank Buchman på den ene side og Konrad Adenauer og Robert Schuman på den anden." ¹⁴

Kulturel pluralisme

I dag er der i over 50 lande på hvert kontinent blandt disse landes egne befolkninger taget initiativ til Moralsk Oprustning . Man må understrege denne udvikling, hvor mennesker i forskellige lande, uden at kompromittere de grundliggende principper, har anvendt ideerne, hvor de har set en værdi deraf til gavn for deres land. Der er ingen international udøvende magt, ingen kommandostruktur. MRA er ikke bundet til nogen regering eller religiøs institution. Blot at antyde en sådan struktur er at

misforstå den individuelle motivation, der udgør denne åndelige bevægelse. Man kan ikke beordre eller organisere sådanne individuelle initiativer. Det leder imidlertid i praksis til en høj grad af frivilligt samarbejde tværs over alle grænser. Resultatet bliver, at grupper af mennesker af vidt forskellig baggrund og nationalitet er parate til at mødes med kort varsel, hvis deres særlige erfaring kan være til hjælp, eksempelvis i Sydafrika eller Centralamerika, og forudsat at mennesker i disse områder anmoder om hjælp. For at fremme denne proces findes der konferencecentre, hvor mennesker kan mødes og lære af hinanden, i Schweiz, Indien, England, Zimbabwe, Australien og Brasilien.

Jeg vil nu give nogle få eksempler på, hvordan denne arbejdsmetode er prøvet i forskellige kultur- og kriseområder verden over gennem de sidste 40 år. Som tilfældet er i et sådant arbejde, kan man ikke måle resultaterne. I nogle tilfælde, som i Nordirland, har MRA's bestræbelser tydeligvis ikke ført til en løsning på konflikten. Imidlertid takkede en nordirsk leder mig fornøjligt for MRA's holdning og indsats i Irland gennem de sidste 40 år. Jeg håber, at læseren vil forstå, at det, der beskrives i denne artikel, er resultater af en livskvalitet. Midlerne er lige så vigtige som målet – hvordan man er lige så vigtigt, som hvad man gør. Denne artikel har til opgave at dokumentere, hvor der er sket fremskridt. Verdenspressen beretter om det, der er gået galt.

Japan og dets naboer

Efter 2. verdenskrig samledes en håndfuld japanere, som havde kendt Moralsk Oprustning før krigen. De havde lidt for deres demokratiske principper under krigstidens fascistiske regering. De stod frem og bad om hjælp. Som resultat af deres indsats var MRA i sommeren 1950

i stand til at arrangere et besøg i Europa og USA for 60 af Japans nye ledere. I delegationen deltog syv regionale guvernører, ledende parlamentsmedlemmer fra alle de større partier, industri- og arbejderledere, samt borgmestrene i fire byer, herunder Hiroshima og Nagasaki. Delegationen rejste først til Caux i Schweiz, derefter til andre europæiske byer, før de ankom i USA. Således kunne MRA's indflydelse gøre sig gældende, inden de kom til Washington.

I Washington blev delegationen modtaget af vicepræsident Barkley. Han inviterede parlamentsmedlem Chojiro Kuriyama, statsminister Yoshidas personlige repræsentant, til at tale til de Forenede Staters Senat. Kuriyama begyndte sin tale med at sige: "Vi beklager dybt, at Japan har brudt et næsten 100 år gammelt venskab mellem vore to lande. Til trods for denne store fejltagelse på vores side hjælper Amerikas storsindede tilgivelse og gavmildhed nu .... Japan til at rejse sig."

Næste dag (19. juli 1950) bemærkede *New York Times* i sin lederartikel, at den japanske undskyldning kom mindre end fem år, efter at atombomberne var faldet over Japan, og skrev: "Borgmestrene fra Hiroshima og Nagasaki var blandt gårsdagens gæster... I et glimt kunne man ud af nutidens mørke se ind i de år, hvor alle mænd kan blive brødre." *Saturday Evening Post* udtrykte sig mere ligefremt: "Ideen om, at en nation indrømmer, at den kunne have taget fejl, har en forfriskende virkning.... Måske kunne selv amerikanere komme i tanke om nogle få tilfælde i tidens løb, hvor vi i hvert fald kunne sige: Der begik vi sandelig en bommert." ¹⁵

Men der skulle sørgeligt nok gå endnu 40 år, før de Forenede Staters regering betalte erstatning til de 120.000 japansk-amerikanere eller deres efterkommere for tvangsmæssigt at have forflyttet dem eller interneret dem under 2. verdenskrig. Ved en ceremoni i 1990 i

justitsministeriet for at markere denne oprejsning sagde justitsminister Richard Thornburgh imidlertid: "Ved omsider at indrømme en fejl, ødelægger en nation ikke sin integritet, men forstærker snarere oprigtigheden i sin forpligtelse over for forfatningen og således over for sit folk."

Ånden i Moralsk Oprustning fik fortsat indflydelse på indstillingen blandt ledende japanere i halvtredserne.¹⁶ Senator Shidzue Kato repræsenterede i mange år socialistpartiet i Senatet og havde sæde i udenrigskomiteen. Niro Hoshijima var et fremtrædende medlem af det rivaliserende liberale parti og blev formand i Underhuset. Sammen med andre politikere, som havde haft kontakt med MRA, arbejdede de for international forsoning på grundlag af, at deres land indrømmede fortidens fejltagelser over for sine naboer. I april 1957 mødte disse to japanske politikere nogle ledende sydkoreanere under en MRA konference i Baguio på Filippinerne. Forholdet mellem de to lande var meget anstrengt. Det følgende er uddrag af forhandlingsprotokollen for den japanske udenrigskomite, da den mødtes med statsminister Nobosuke Kishi den 30. april.

Senator Kato: "Det er meget vigtigt at løse op for de ømtålelige forhandlinger mellem Japan og Korea. For øjeblikket er de gået i hårdknude, og jeg vil gerne vide, hvordan statsministeren har til hensigt at løse problemet.... I Baguio bad Mr. Hoshijima og jeg om undskyldning for fortiden. Det førte til, at koreanerne åbnede deres hjerter, og de begyndte at tale japansk.... hvilket de tidligere havde nægtet at gøre. Mr. Hoshijima og jeg lovede, at vi efter vor hjemkomst ville gøre vort bedste for, uden partipolitiske skillelinjer, at tackle de to grundlæggende spørgsmål i de fastlåste forhandlinger.... Jeg håber, at De, hr. statsminister, i denne komite vil vise Deres oprigtighed med hensyn til Kubota erklæringen

[som havde fornærmet Korea]. Denne erklæring har givet indtryk af overlegenhed hos det japanske folk."

Statsminister Kishi: "Jeg kan helhjertet tilslutte mig hvert ord i fru Katos opfattelse af normalisering af de japansk-koreanske forhold.... Vi må bestræbe os for ikke at holde fast ved vore tidligere krav, men vi må prøve i en ånd af fairness at løse de praktiske spørgsmål på grundlag af et ydmygt hjerte. Det vigtigste er ikke fortolkningen af lovene, som komited medlem fru Kato har sagt, men det er vigtigt at skabe tillid på basis af en åndelig forståelse, og heri må vi tage initiativet. Hvad angår Kubota erklæringen... vil jeg ikke tøve med at trække den tilbage."

Kishi levede op til sit ord, og dødvandet blev brudt. Det skulle tage endnu nogle få år, før alle meningsforskelle blev udlignet og en overenskomst undertegnet mellem Japan og Sydkorea. Under hele dette forløb spillede mennesker, som var i forbindelse med Moralsk Oprustning, en betydelig rolle.

Senere det samme år (1957) tog statsminister Kishi på en større mission for at udbedre forholdet til Filippinerne, Australien, New Zealand og seks andre lande i Sydøstasien. Igen sikrede senator Kato og andre sig, at tillidsforholdet mellem landene kom forud for handel. I en efterfølgende rapport til sin regering hyldede Kishi et "netværk af positive og forstående mennesker, skabt af MRA gennem Sydøstasien." Han sagde, at de havde støttet ham i hans bestræbelser for at genopbygge tilliden. Betydningen af Kishis besøg blev omtalt verden over. For eksempel skrev *Washington Evening Star* den 18. december: "Statsminister Kishi er nu tilbage i Tokyo efter at have fuldført en af de mest usædvanlige missioner, en statsmand i hans stilling nogen sinde har påtaget sig. I løbet af de sidste tre uger har han besøgt ikke mindre end ni nationer, som Japan besatte eller truede

med at erobre.... og i hvert af disse lande har han offentligt bedt om undskyldning for sit lands handlinger under krigen." ¹⁷

I dag, i et meget forandret Japan, fortsætter MRA's arbejde med at styrke Japans forhold til dets naboer. MRA støtter for øjeblikket en række dialoger mellem ledende industrifolk fra Japan og nogle af dets større handelspartnere. Statsminister Yasuhiro Nakasone sendte en hilsen til Caux konferencen i 1986, hvori han mindedes sin deltagelse i den historiske delegation i 1950, og sagde: "MRA var med til at bringe Japan tilbage i verdensfamilien, og i det følgende tiår spillede MRA en vigtig rolle i genopbygningen af Japan. Mennesker fik hjælp til at acceptere, at klare moralske principper er et nødvendigt grundlag for et effektivt demokrati."

Afrika

I halvtredserne og tresserne var et andet hovedpunkt i MRA's arbejde at hjælpe til med at jævne vejen til uafhængighed i Afrika. En gruppe afrikanere skrev ud fra deres egne erfaringer skuespillet *Frihed*, som senere blev filmatiseret i Nigeria. Filmen er blevet indtalt på flere afrikanske sprog end nogen anden film. Både i Vest- og Østafrika var der britiske koloniembedsmænd, som gav udtryk for deres misbilligelse af filmen, især med en sådan titel – hvilket bidrog yderligere til dens efterfølgende popularitet. Internationale grupper inden for Moralsk Oprustning arbejdede til stadighed i adskillige afrikanske lande og brugte ofte denne film for at bygge bro mellem sorte og hvide og for at hele uenigheder mellem de forskellige stammegrupper.

I halvfjerdserne blev Rhodesia i det sydlige Afrika sønderrevet af en blodig borgerkrig, da to sorte guerilla-

styrker kæmpede for at vælte Ian Smiths hvide styre. Smith havde svoret, at de sorte "aldrig i tusind år" skulle få stemmeret. Mens krigen rasede, var statsministerens søn Alec narkoman og tog LSD og heroin. I 1973 blev han fri af narkotika efter en dramatisk kristen omvendelse. I en beretning om sine erfaringer med titlen *Nu er vi brødre* fortæller Alec Smith, at han efter denne forvandling begyndte at blive optaget af sit land. På dette tidspunkt mødte han de mennesker i Rhodesia, som var forpligtet til Moralsk Oprustning. I denne krigssituation mødtes denne gruppe, bestående af sorte og hvide, regelmæssigt for at se, hvad de kunne gøre. En af dem, Arthur Kanodereka, var i hemmelighed medlem af centralkomiteen i eksilnationalisten Robert Mugabes parti. En af de andre var Smith's departementschef i udenrigsministeriet. Det var en usandsynlig gruppe. De var meget forskellige, men de havde det tilfælles, at de stolede på Moralsk Oprustnings proces og besad troen på, at Gud ville lede dem til at finde svar for deres land. Desuden havde hver eneste af dem været parat til at begynde med forandringer i sit eget liv først og til at få bugt med sine egne fordomme. De omtaltes som "samvittighedskabinetet". I 1978 blev Kanodereka myrdet, mens han var i gang med et privat penduldiplo-mati for at udvirke en løsning. Det var klart, at ikke alle ønskede en løsning, men MRA gruppen vedblev at arbejde.

I 1980 havde den britiske regering arrangeret en våbenstilstand, og der blev holdt valg. Midt under valgkampen fik samvittighedskabinetet oplysninger om, at ledende officerer i den hvide rhodesiske hær havde planlagt et kup med kodenavnet "Operation Quartz". Det var meningen at foretage et massivt angreb på Mugabes styrker i tilfælde af, at han blev erklæret for vinder af valget. MRA gruppen besluttede at formidle et møde

mellem Ian Smith og Robert Mugabe. En afrikaner i gruppen, kaldet Joram, havde forbindelse til Mugabe. Alec Smith fortæller: "Han tog hen for at bearbejde Mugabe, og jeg gik i gang med min far. Det tog lang tid og krævede flere møder. De rådførte sig hver især med deres rådgivere, og dagene gik. Det begyndte at se ud, som om det hele ikke ville blive til noget. Om det var den pludselige tilstedeværelse af pansrede vogne, ved jeg ikke, men i den ellefte time – natten før Mugabe skulle erklæres for sejrherre – ringede han til Joram for at sige, at han var parat til at mødes med min far, hvis far ville mødes med ham. Mødet skulle finde sted efter mørkets frembrud og i Mugabes eget hus".¹⁸

Det var et job for Alec at overtale sin far. Samtalen mellem de to ledere, der begge havde svoret at få den anden hængt, strakte sig over tre timer. Den næste dag talte både Smith og Mugabe på radio og fjernsyn og opfordrede til ro og bekendtgjorde konstruktive planer for uafhængighed. Kun to måneder senere blev Rhodesia den uafhængige nation Zimbabwe.

En meget speciel del af overenskomsten om uafhængighed drejede sig om hærene. Der var to rivaliserende afrikanske guerillastykker, baseret på de etniske Shona- og Ndebelegupper. Desuden den overvejende hvide rhodesiske hær, der havde bekæmpet de to øvrige i otte år. De tre styrker skulle nu integreres til en fælles zimbabweansk hær. Alec Smith havde været værnepligtig i den rhodesiske hær og havde gennem sin kontakt med MRA fået forståelse for tankegangen hos mænd som Kanodereka, der var involveret i kampen for uafhængighed. Den nye regering i Zimbabwe gjorde derfor brug af Ian Smiths søn i opgaven med at integrere de tre hære, med grad som major.

Alec fortæller: "Det første år var vores opgave at afpolitiserer soldaterne. Vi måtte hjælpe dem med at god-

tage resultaterne af valget og se den nye politiske situation i øjnene. Det var især svært for de hvide at fatte. De havde i virkeligheden været ret uvidende om årsagerne til borgerkrigen. Det er så let at blive hjernevasket, kun at få den halve sandhed, især når pressen er så meget i regeringens magt, som vores var det under den Rhodesiske Front. Vi måtte også prøve at omstille dem fra dræberinstinkt og at reorientere dem, så de kunne finde sig til rette i det civile liv. Forestil dig, hvordan det var for de sorte. De fleste af dem var kommet som unge mænd fra ingenting – fattigdom, arbejdsløshed og håbløshed – ind i en bevægelse, der havde givet dem et formål og en status. Men det eneste, de var oplært i, var at dræbe. Man kunne ikke bare give sådan en mand besked på at komme i gang med en civil tilværelse. Den tilpasning, de skulle igennem, var for stor. Så vi måtte opmuntre og udvikle en ny social samvittighed i alle mændene, baseret på et flerrace-samfund. Major Smith tog MRA film som *Frihed* til hjælp i denne proces.¹⁹

Zimbabwe har i det sidste årti haft sine problemer. Men MRA gruppen fortsætter med at søge veje til at bidrage til udviklingen af dette vigtige afrikanske land, som grænser op til Sydafrika. Der har været fokus på at hele sårene mellem Shona og Ndebele og på at fremme produktiviteten i landet gennem industrielle seminarer. Et konferencecenter er skabt med dette for øje. Stedet er også blevet et mødested for sorte og hvide fra Sydafrika.

Nord- og Sydamerika

I 1948 kom fire unge fagforeningsfolk fra Costa Rica på besøg i Caux. De deltog som delegerede i Den Internationale Arbejdsorganisations konference i Genève. Si-

den har de alle fire været præsidenter for Costa Rica. Ved åbningen af en konference for Moralsk Oprustning i San José i 1981 sagde præsident Luis Alberto Monge, at han og hans kolleger i Caux havde "erhvervet den følelse af ansvarlighed", som førte til, at de grundlagde det Nationale Befrielsesparti, det første demokratiske parti i Costa Rica.

Eliezer Cifuentes arbejdede aktivt i det socialdemokratiske parti og i den kooperative bevægelse i sit land Guatemala. Men de traditionelle besiddende klasser betragter ofte selv disse moderate reformbevægelser som en trussel mod deres stilling og privilegier. I Mellemamerika kan dette betyde døden. Da Cifuentes en nat i 1980 kørte hjemad, blev han omringet af fire biler med bevæbnede mænd, der åbnede ild mod ham. Med en kugle i armen flygtede han for sit liv, gemte sig i en butik i fem timer og fandt til sidst asyl i den costaricanske ambassade. Efter nogle forhandlinger blev han fløjet ud af landet.

Et årstid senere blev han inviteret til den konference i San José, som præsident Monge stod for. Der så han en film om Iréne Laures liv, og hvad hun havde udrettet for forsoningen mellem Frankrig og Tyskland. Cifuentes siger: "Jeg så hadets tigre i mit hjerte mod militæret, som jeg beskyldte for attentatet mod mig, og mod de Forenede Stater, som jeg mente bakkede dem op. Jeg oplevede en indre fornyelse, som begyndte at ændre mit had og min hævnthirst. At opgive sit had er en vidunderlig personlig oplevelse, men faren for mig var at lade det blive ved det." Cifuentes vendte tilbage med fare for sit liv for at begynde en dialog med officerer i sit land. I juni 1990 organiserede han en konference i Costa Rica med temaet: "Sikkerhedsstyrkerne og fred i Mellemamerika" med deltagere fra det militære og civile liv i mellemamerikanske lande. Cifuentes sagde til de tilste-

deværende: "Vi må blive klar over, at der under militæruniformen er et menneskeligt væsen, der er i stand til at forandre sig, og militæret må opfatte den civile som en person, der er skabt i Guds billede – begge grupper kan respektere hinanden, være villige til at tilgive og bede om tilgivelse og til at arbejde sammen for vores region."

Det var Iréne Laures erfaringer, der havde gjort indtryk på Cifuentes. Denne direkte eller indirekte udveksling af erfaringer har vist sig at være af uvurderlig værdi i MRA's arbejde. I september 1990 var der i El Salvadors højesteret en to-dages høring arrangeret af advokater fra USA, der havde forbindelse med MRA. Det drejede sig om konfliktløsning og om forsøg på at gøre ende på borgerkrig. To af dem, der afgav forklaring, var Alec Smith fra Zimbabwe og general Joseph Lagu fra Sudan. Sidstnævnte havde været leder af løsrivelsesbevægelsen i det sydlige Sudan og var på grund af sine fredsbestræbelser blevet sudanesisk ambassadør i FN.

Inden for de Forenede Stater ser MRA det som sin opgave at holde Amerika fast på sine idealer og kæmpe for, at afstanden mellem idealer og praksis formindskes. To store skampletter på amerikansk historie har været udslettelsesbehandlingen af de amerikanske indianere og slaveriet, efterfulgt af status som andenrangs borgere for dem, der under tvang var kommet fra Afrika.

I 1934 gjorde Stoney indianerne Frank Buchman til blodsbroder. Siden da har ledende skikkelser blandt de oprindelige amerikanere regelmæssigt deltaget i MRA konferencer i Nordamerika. Efter de voldsomme uroligheder i Lakota Sioux reservatet ved Wounded Knee i 1973 blev der knyttet forbindelser med repræsentanter for den militante American Indian Movement (AIM) i Canada. MRA hjalp til med at rydde misforståelser af vejen og med at skabe kommunikationslinjer mellem militante yngre indianere og de traditionelle høvdinge,

og mellem de oprindelige amerikanere og provins- og forbundsmyndigheder. Dette arbejde fortsætter op til i dag.

Gennem årtier har MRA været med i adskillige grupper, som arbejder for et "farveblindt Amerika". I 1958 opførte MRA en musical i Atlanta i sydstaten Georgia med skuespillere fra forskellige racer. Musicalen *Livets Højdepunkt* var bygget over Mary MacLeod Bethunes liv. Hun var en sort amerikansk lærerskikkelse, som blev rådgiver for præsidenten, men var barn af fattige slaver. Stykket angreb de racespørgsmål, som på det tidspunkt var aktuelle i Amerika. For første gang i det pågældende teaters historie kunne sorte og hvide se skuespil sammen. *Livets Højdepunkt* blev spillet fire måneder i træk. Den sorte advokat oberst A.T.Walden sagde: "Atlanta bliver aldrig det samme igen. Hele byens atmosfære er forandret." Senere, i 1987, talte pastor Leon Sullivan på Carter Presidential Center om "problemerne med hjemløshed og håbløshed, frustrationer og narkotika, som sønderriver så mange (amerikanske) byer". Pastor Sullivan er kendt som forfatter af de principper, som fik amerikanske selskaber til at give lige rettigheder til de sorte arbejdere i deres sydafrikanske datterselskaber. Han sagde: "Moralsk Oprustning er vigtig. Her beskæftiger man sig med den måde, hvorpå eksplosive frustrationer kan behandles i Amerika og i verden." For tiden støtter MRA aktivt en ikke-volds bevægelse blandt sorte teenagers inden for Atlantias offentlige skolevæsen. Tolv af lederne af "Sorte Teenagers for Fremskridt" tog del i konferencen i Caux i 1990.

Mellemøsten

Ramez Salameh studerede ved St. Joseph's universitet i

Beirut, da han første gang traf MRA. Han havde fået fransk skolegang, tilhørte den maronitiske kristne menighed og følte sig overlegen over for muslimerne i Libanon. Da franskmændene forlod landet, efterlod de en forfatning, som bestemte, at præsidenten skulle være maronit. Da Salameh tænkte på, hvordan han selv skulle blive anderledes, var et første skridt at krydse byen for at besøge stormuftien af Libanon og bede om undskyldning for sin overlegne holdning som kristen. Salamehs besøg netop på det tidspunkt viste sig at være vigtigt. To dage senere, om torsdagen, beskadigede en brandstifter Al Aqsa moskeen i Jerusalem. Libanons muslimske menighed forventede en opflammende prædiken fra stormuftien. Der var opstillet politistyrker omkring moskeen i Beirut. I stedet hørte de ham fortælle om den unge kristnes besøg tidligere på ugen, og han gav, hvad den maronitiske avis beskrev som "et forbilledligt kald til at skabe broderlig forståelse og fred". Dette første skridt ledte til, at en kreds af folk fra de kristne og Sunni og Shia muslimske grupper sluttede sig sammen og trods vanskeligheder og farer er i stand til at mødes og lægge planer for deres land.

Medens jeg skriver, har der været krig i den Persiske Golf. I 1958 var der også krise i Mellemøsten. Syrien og Ægypten havde sluttet sig sammen i en konføderation. Da revolutionen brød ud i juli i Irak, følte Libanon og Jordan sig truet af deres naboer. Disse landes ledere anmodede amerikansk marineinfanteri og britiske tropper om at komme til Libanon, Jordan og Kuwait. Samtidig bevægede sovjetiske forstærkninger sig mod Syrien. Krisen tilspidsedes.

En tidligere ægyptisk diplomat, Abdel Khalek Hassouna var generalsekretær for Den Arabiske Liga, der bestod af ti medlemslande. Hassouna havde været i Caux og var der blevet styrket i sin muslimske tro på, at Guds

kraft kan påvirke menneskers tænkning, hvis man er åben for det. I Cairo fulgte Hassouna intenst den voksende krise, og den tanke blev ved med at trænge sig på hos ham, at han skulle tage til de Forenede Nationers møde i New York. Han ankom, netop som USA og Sovjetunionen havde indkaldt til ekstraordinært møde den 13. august. Som generalsekretær for Den Arabiske Liga havde Hassouna kun observatørstatus i FN.

Den 20. august skrev *The Times* i London under overskriften "Forgæves anstrengelser", at "enhver realistisk mulighed for en forhandlingsløsning i den arabiske verden" var udelukket. Dog fandt man næste dag samme sted overskriften: "Arabiske stater finder formel for fred", og den 22. august: "Et enigt FN stemmer for den arabiske plan". *Washington Post* kaldte resolutionen en triumf for Hassouna og bragte en rapport om møderne, der havde fundet sted på Hassouna's hotel i New York. Alle 10 arabiske ambassadører havde deltaget og var omsider nået frem til en overenskomst.²⁰

Den næste dag fortalte Hassouna en af mine journalistvenner: "Da jeg kom tilbage til mit værelse den nat, kunne jeg ikke tænke på andet eller gøre andet end at takke Gud." Han sagde, at hvis man lytter til de tanker, der kommer, når man vender sig til Gud i bøn, kan en inspireret impuls komme ind i de mest vanskelige situationer i den moderne tilværelse.

Henved en milliard mennesker bekender sig til den muslimske tro. Muslimer er ved at finde fodfæste overalt på jorden. Islamiske ledere har erkendt MRA's betydning i deres lande. Og gennem initiativer i Mellemøsten og i vore konferencecentre har MRA søgt at yde sit bidrag til en bedre forståelse mellem muslimer og ikke-muslimer og mellem arabere og amerikanere og arabere og israelere.

Indien

Indien er et overvejende hinduistisk land. Men med en befolkning på 800 millioner udgør alene de muslimske minoriteter 120 millioner, og Indien bliver derved det næststørste muslimske land i verden. Mahatma Gandhi blev myrdet for sine forsøg på at hele splittelsen mellem hinduer og muslimer. I dag fortsætter hans sønnesøn, Rajmohan Gandhi, disse bestræbelser.

Frank Buchman og Mahatmaen mødtes første gang i 1915. Efter at have undersøgt sandfærdigheden af en beretning om forandringen hos en ledende britisk embedsmand, som var kommet i kontakt med MRA, udtalte Gandhi om dette arbejde, at "det var det bedste, der var kommet fra Vesten". Senere overførte hans sønnesøn og andre MRA til Indien og gjorde det til noget ægte indisk. Buchman havde understreget indflydelsen af den indre stemme. Gandhi sagde: "Den eneste tyrann, jeg accepterer i denne verden, er den 'stille, lille stemme' inden i os."

Gennem Rajmohan Gandhi's lederskab blev et asiatisk konferencecenter for Moralsk Oprustning oprettet i 1968. Det hedder Asia Plateau og ligger 250 km syd for Bombay. Man har også oprettet en gård dér som en praktisk demonstration for det omgivende landbrugsområde.

I arbejdet på Asia Plateau har man lagt stor vægt på at hele splittelsen mellem hinduer, muslimer og sikher. Og til trods for alle vanskeligheder har pakistanere kunnet deltage i konferencerne der. Rajmohan Gandhi er forfatter og medlem af det indiske parlaments Overhus og medlem af Integrationskommissionen. Han har skrevet en bog om subkontinentets ledende muslimer som et led i bestræbelserne for at mindske kløften mellem hinduer og muslimer. Han har især koncentreret sig om de per-

sonligheder, som af subkontinentets muslimer betragtes som helte, og viser, at de også kan være til eksempel for hinduer – at de ikke behøver at være stivnede fjendebiler for hinduerne.²¹

En af de ansvarlige for Asia Plateau konferencerne er en hindukvinde Sushobha Barve. Hun og en ven var på en lang togrejse tværs over Indien den dag, premierminister Indira Gandhi blev myrdet af to sikh livvagter (31. oktober 1984). Toget blev standset af en skare hinduer, der gennemsøgte det for at finde sikh passagerer. Sushobha og Sarla havde siddet i kupé med to mandlige sikher. Sushobha forsøgte at tale menneskemængden til rette. Men de angreb hende og halede så de to sikher ud af toget, gennempnyggede dem og stak ild på dem. I løbet af de dage blev over tusind mennesker dræbt under den omfattende vold.

Sushobha plagedes af stærk hovedpine som følge af denne traumatiske oplevelse og sine følelser af skyld og vrede. Så besluttede hun, at også hun måtte acceptere ansvaret for, hvad der var sket – "at mennesker som jeg har bidraget til tragedien ved vores ligegyldighed, arrogance og vore fordomme. Da jeg først havde accepteret det, begyndte jeg at se, hvad jeg kunne gøre som et almindeligt menneske for at hjælpe til med at genopbygge, hvad der syntes at være gået så totalt i opløsning. Så jeg skrev til sikher rundt omkring i Indien. De fleste af dem kendte jeg overhovedet ikke – journalister, politikere, generaler, politifolk og studenter. Senere mødte jeg mange af dem personligt. Jeg fortalte dem alle om min oplevelse i toget og beklagede de dybe sår og den ydmygelse, deres folk måtte føle."

Tre måneder efter hændelsen i toget opdagede Sushobha til sin overraskelse, at de to sikher havde overlevet og var ved at komme sig efter deres alvorlige forbrændinger og kvæstelser. Hun rejste 2000 km for at

besøge dem og deres familier. Et resultat af alt dette er, at der er skabt et team af hinduer og sikher, som har besluttet sig til at tackle fordomme og til at bygge tillid op mellem befolkningsgrupperne.²²

Et andet træk i aktiviteterne på Asia Plateau har været dets seminarer for arbejdere og arbejdsgivere, som tusinder har taget del i i løbet af de sidste 16 år. De finder sted otte til ni gange årligt, og deres bidrag til en forbedring af Indiens industrielle produktivitet er anerkendt. Rajmohan Gandhi modtog i 1981 Sir Jehangir Ghandhy medaljen for industriel fred på sine kollegers vegne i Asia Plateau. Ved modtagelsen sagde Gandhi: "Jeg beder jer indtrængende om ikke at ignorere de tusinder af unge mænd og kvinder, som er blevet drevet af vort liv i Indien til en filosofi af had og vold... Hvad kan redde dem fra tragedie og desillusion? Kun en anden slags lidenskab, en passion for en frivillig kulturel forandring, styret af ordrer fra samvittigheden.

"Et menneske, der forpligter sig selv til en sådan forandring og herved følger den indre stemme i det, han foretager sig, begynder snart at leve sig ind i den andens situation og at forstå ham... Og han erkender pludseligt den dobbeltmoral, som vi måske alle praktiserer nu og da, hvor vi dømmer os selv ud fra vore idealer og de andre efter deres handlinger.

"Hvis den indre stemme hjælper os til at have et mindre tvetydigt syn på os selv og andre, udvider den også området for det, vi er optaget af. Min interesse vokser fra at beskæftige mig med min indkomst eller fortjeneste eller forretning eller magt eller prestige til at omfatte andre, andre grupper, landet som helhed og endog steder ud over dets grænser, indtil man måske tænker på hele jordens velfærd. Små enkeltpersoner, fulde af korrupte impulser, som vover at tænke på hele verdens behov. Kan noget være mere absurd?

"Intet kan være mere relevant. Skulle landmænd ikke tænke på arbejderne i byen? Og omvendt? Og kommer konflikterne i industrien ikke tildels af snæverheden i det, vi er optaget af? Skulle verdens olierige nationer ikke tænke på de levende skeletter i de fattige lande? Menneskeheden består af et fællesskab af enkeltmennesker. Verden er min familie."

Mahatma Gandhi arbejdede også hårdt for rettighederne for de kasteløse, de urørlige, som de kaldtes og blev behandlede. Han insisterede på det nye navn Harijans, "Guds børn". Kort efter uafhængigheden garanterede Indien særlige rettigheder for disse 170 millioner mennesker. Men en forandring af loven fører ikke automatisk til en forandring i holdninger. MRA i Indien har vedvarende kæmpet for at nedbryde disse barrierer mellem kasterne.

Fra Asia Plateau-konferencerne øves også indflydelse på de regionale uligheder, som truer med at splitte Indien, som f. eks. i Assam i det nordøstlige Indien, hvor forsoning mellem slettefolk og stammefolk bidrog til på fredelig vis at skabe den nye stat Meghalaya i 1969. På indvielsesdagen skrev *The Frontier Times*: "I nordøst området er tusinder taknemlige for de politiske skikkelser, som ved at anvende MRA's ideer overvandt de bitre opfattelser, som skilte dem." I den senere tid har Asia Plateau været et sted, hvor både tamiler og singalesere fra Sri Lanka har kunnet mødes, og hvor betydningsfulde eksempler på forsoning har fundet sted.

Sammenfattende bemærkninger

I denne artikels ånd er det naturligt at berøre MRA's forhold til det tidligere Sovjetunionen. Som den i indledningen citerede artikel fra *Kommunist* erkendte, udfordrer MRA materialismen i såvel den kommunistiske som

den kapitalistiske verden. Vi følte os dengang nødsaget til at tage et standpunkt imod de politiske målsætninger i Sovjetunionen, som var i modstrid med demokratiske værdier og menneskerettigheder. Imidlertid kom der i halvtredserne og i begyndelsen af tresserne nogle udtalelser i vores litteratur, som ikke skelnede tilstrækkeligt mellem et folk og dets regerings handlinger. Det var med til at forstærke negative stereotype opfattelser af sovjetborgerne, og de mellemfolkelige skranker voksede. Det beklager vi og er taknemlige for denne lejlighed til at give en beretning om MRA's arbejde til læsere i det tidligere Sovjetunionen.

I løbet af firserne voksede antallet af deltagere fra Østlandene i konferencerne i Caux. I juli 1990 åbnede Caux med en række møder under titlen "Naboer, nationer, Øst og Vest lærer af hinanden". I de følgende uger deltog over 300 fra Central- og Østeuropa. Omsider var alle Europas nationer repræsenteret – Mountain House, Caux, var i sandhed blevet det "fælles europæiske hjem." Endnu vigtigere end de formelle møder var de ad hoc sammenkomster, som fandt sted mellem polakker og tyskere og mellem polske og russiske deltagere, og som førte til flere betydningsfulde tilfælde af forsoning.

I løbet af sommeren 1991 fandt 109 mennesker vej til Caux fra et USSR, der var ved at gå i opløsning. 30 var i Caux i de begivenhedsrige dage under augustkuppet. Gråd blev til glæde, mens vi gennemlevede disse dage sammen. En lærer fra Moskva, Dimitri Khanov, som talte i denne periode, udtrykte, at opgaven fremover var "at bygge et nyt Rusland og et omgivende statsfundament af nabolande". De sidste 74 års diktatur har været "et babylonisk fangenskab". "Jeg tænker på de tusinder af martyrer, som gav deres liv, de millioner af uskyldige mennesker, som blev dræbt og tortureret. Vi kan ikke opbygge de kommende år uden at forstå denne bitre er-

faring så fuldt som muligt." En lære heraf, sagde han, er, "at man kommer til en afgrund, en vej som fører til intet, når man mister fornemmelsen af absolutte værdier, som kun kan have rod i Gud."

Journalisten og filosofen Vladimir Zelinsky advarede mod at tage hævn. "Svaret ligger ikke i at give andre skylden, men i at påtage sig skylden selv. Dette er vejen til fred og tilgivelse mellem de nye uafhængige lande efter Sovjetunionens fald."

I sit svar til østeuropæerne sagde den fremtrædende italienske politiker, Giovanni Bersani, som i 30 år var medlem af Europaparlamentet: "Demokratiet ser i mange af vore vestlige lande ud til at være træt. Individualisme, forbrugerisme og selvished har svækket nationernes ånd. Jeg tror, de østeuropæiske folkeslag vil tilføre os den sjælsstyrke, de har opnået gennem deres lidelser, og som vi behøver at genopbygge."

Alle dette århundredes erfaringer er ikke spildt. Folkene i det tidligere sovjetunionen har været gennem en helt modig kamp. Vesten med sin stærke tilbøjelighed til selvretfærdighed glemmer det gamle indianske ord-sprog: "Du må ikke kritisere din bror, før du har vandret en mil i hans mokkasiner." Skæbnen gav ikke det russiske folk behagelige mokkasiner. Men historien har vist, at de, der har lidt meget, har meget at give af deres erfaringers rigdom. Boris Shragin hævder i *The Challenge of the Spirit*²³, at dets lidelser har lært Rusland eksistentialisme. "Den eksistentialistiske historieopfattelse", siger Shragin, "afviser, at historien indeholder en rationel eller moralsk betydning, som automatisk "er givet" uden indvirkning af et personligt initiativ. Menneskeheden bliver ikke bedre af sig selv og har det heller ikke nødvendigvis bedre i det ene århundrede end i århundredet før. Og ingen kan forbedre menneskeheden ved blot at tro på de gode egenskaber, som den formodes

at være i besiddelse af." Myterne om menneskets iboende godhed og om et uundgåeligt fremskridt mod et utopia, som Shragin beskriver, blev indpodet både i de marxistiske og vestlige samfund af 1800-tallets filosoffer i Vesteuropa. Dermed fornægtes ikke de mange positive værdier, som vi fik fra denne periode. Men det er mærkværdigt at se, hvordan disse før-videnskabelige påstande har kunnet overleve så længe. I vesten holdes de stadig til en vis grad i hævd, og det til trods for, at så megen menneskelig erfaring i dette århundrede – rent bortset fra psykologisk og antropologisk viden – gør disse myter værdiløse.

Overalt trænges der stærkt til, at vi ændrer retning. Sovjetunionen har gennemlevet ekstremt smertelige erfaringer i dette århundrede. Efterhånden som disse bearbejdes, og helbredelse findes gennem tilgivelse, vil disse folkeslag lære en vigtig sandhed, som Vesten endnu må tage grundigt stilling til. Udviklingen har påvirket mennesket skævt, og derfor er et effektivt fremskridt uhjælpeligt forbundet med moralsk fornyelse. Og fordi vi har et fælles problem, har jeg håb. De erfaringer, jeg har prøvet at beskrive i denne artikel, med at erkende, hvad der er forkert, at begynde med sig selv og sit eget folk, hvilket sommetider fører til løsning af konflikter, det er nøglen, tror jeg, til en fornyelse af civilisationen – man kan ikke tage den for givet, men den er bestemt inden for menneskehedens rækkevidde.

Moralsk Oprustning er parat til at yde sit bidrag med mange forskellige erfaringer, så de forskellige folkeslag, som Sovjetunionen indtil fornylig bestod af, kan finde den rigtige måde at leve sammen på som en familie af nationer. Så vil der gennem den moralske og åndelige genrejsning, som bliver nødvendig for at opnå dette, blive givet noget nyt til den øvrige verden – noget, der viser menneskeheden vejen væk fra de snævre adskillelser

af nationalisme, racisme og tro, henimod det mulige globale samfund. Menneskeheden, der er vokset op videnskabeligt og teknologisk, må nu vokse op moralsk og åndeligt, så vi kan leve i det 21. århundrede.

LITTERATURHENVISNINGER

1. Karl, F.R. *Joseph Conrad: the three lives* (Farrar, Straus and Giroux, New York, 1979).
2. van der Post, L. *The Night of the New Moon* (Hogarth Press, UK, 1971).
3. Buchman, F.N.D. *Remaking the World* (Blandford, UK, 1961); *The Revolutionary Path* (Grosvenor, UK, 1975).
4. Lean, G. *Frank Buchman: a life* (Constable, UK, 1985).
5. Marcel, G. *Un Changement d'Espérance à la Rencontre du Réarmement Moral* (Plon, France, 1958).
6. Lean, G. *Frank Buchman: a life* (Constable, UK, 1985).
7. Marcel, G. *Un Changement d'Espérance à la Rencontre du Réarmement Moral* (Plon, France, 1958).
8. Hovelsen, L. *Out of the Evil Night* (Blandford, UK, 1959).
9. Sentis, M. *Changer* (Caux Edition, France, November 1989).
10. Marcel, G. *Un Changement d'Espérance à la Rencontre du Réarmement Moral* (Plon, France, 1958); *Plus décisif que la violence* (Plon, France, 1971).
11. Volkan, V., Montville, J. & Julius, D. Eds. *The Psychodynamics of International Relationships Vol 2* (Lexington, USA, 1991).
12. *Ibid.*
13. Buchman, F.N.D. *Remaking the World* (Blandford, UK, 1961).
14. Rieben, H. *Des guerres européennes à l'Union de l'Europe* (Centre de recherche européennes, Switzerland, 1987).
15. Entwistle, B. *Japan's Decisive Decade* (Grosvenor, UK, 1985).
16. *Ibid.*
17. *Ibid.*
18. Smith, A. *Now I call him brother* (Marshalls, UK, 1984).
19. *Ibid.*
20. Waddy, C. *The Muslim Mind* (Grosvenor, UK, 1991).
21. Gandhi, R. *Eight Lives: A study of the Hindu-Muslim encounter* (State University of New York Press, USA, 1986).
22. Barve, S. *For A Change* magazine, (Grosvenor, London, Vol 1 No 2 October 1987).
23. Shragin, B. *The Challenge of the Spirit* (Knopf, USA, 1978).